

Pohřební služba Sommer

Místo rubáše klidně maskáče

V kanceláři Pohřební služby Sommer v Uhříněvsi nic neodkazuje na obor, ve kterém je firma aktivní. Žádné kříže, svíčky, smuteční kytice, obrázky či fotografie s danou tematikou. Místnost je prostá, pohovky i moderní otáčivá křesílka pohodlná, na skříňce stojí automat na kávu. Nic nerozptyluje pozornost, plně se soustředíme na vážné téma loučení se se zemřelými. Gabriela a Jan Sommerovi vědí, o čem mluví. V šesté generaci provozují pohřební službu.

text David Binar • foto Tomáš Binter

Rok 1888, nebo 1870? Toť otázka. První letopočet figuruje ve stávajícím logu firmy a odkazuje na dlouhou historii rodinného podniku s kanceláří v Uhříněvsi a v domovských Říčanech. Jenže historie firmy je podle všeho delší. V oddacím listě předka Sommerových z roku 1888 je uvedeno, že byl provozovatelem pohřební služby. A protože neexistoval žádný jiný dokument, který by datum vzniku upřesňoval, používali Sommerovi tento letopočet jako vznik firmy.

„Je to přibližně rok a půl, když k nám přišel pán s tím, že jsme mu zařizovali pohřeb babičky, dědečka a pradědečka a že jeho maminka při vyklizení půdy našla fakturu z roku 1948. A na ní bylo uvedeno: Pohřební služba Sommer, založeno 1870,“ vypráví Jan. „Takže 1870 je nejpravděpodobnější letopočet,“ doplňuje ho jeho sestra Gabriela. Dnes jsou v procesu nahrazování jednoho letopočtu druhým na všech oficiálních dokumentech a firemních vozech.

„Hloupé na tom je, že jsme tuto informaci neměli dřív, takže ono kulaté datum sto padesáti let existence jsme propásli,“ říká Jan, ale dodává, že v té době stejně řádila covidová pandemie.

150 LET ŽIVNOSTI

Ono ale není důležité, jestli byla firma založena v tom, nebo onom roce. Každopádně patří mezi nejstarší rodinné společnosti v naší zemi, které byly založeny v druhé polovině devatenáctého století a fungují i dnes. Než se předkové dnešních majitelů dali na pohřebnictví, věnovali se truhlářině. Pravděpodobně taky po generace. V době, kdy si prapraděda Antonín změnil živnost, vypadal svět jinak než dnes: české země byly součástí Rakouska-Uherska. A pohřební služba Sommer pohřbívala nebožtíky, když v Rusku došlo k bolševické revoluci, planetou zmítaly dvě světové války, naše země se stala republikou, protektorátem, komunistickou diktaturou a znovu demokratickou republikou.

Po celou tu dobu byla firma vedena Sommerovými. Rodině nepatřila „jen“ v období mezi lety 1950, kdy byla minulým režimem zestátněna, a 1990, kdy se jí v restituci vrátila. „Komunisti dědovi všechno sebrali a pak zjistili, že nevědí, jak na to. A tak za ním šli, jestli by to dělal dál,“ vypráví Gabriela a pokračuje: „Pro dědu to asi nebylo úplně jednoduché. Na druhou stranu chtěl, aby pohřebnictví nějak vypadalo. Potrpěl si na to, aby chlapi byli hezky oblečení a nechodili v pláštích. A aby se stavěl katafalk, ne aby rakev stála na vozíku.“

Na katafalk si Sommerovi potrpí dodnes, pokud jde o pohřeb v kostele. Je-li adekvátní alternativa, tak být nemusí. Ale jednoduše položit rakev na zem, jak se to občas vidí, je pro ně neakceptovatelné.

Pohřebnictví bylo za minulého režimu oborem, ve kterém se nikomu nechtělo pracovat. Podle všeho byly komunální služby, které v té době měly obor na starost, svým způsobem rády, že tam byl profesionál, jenž svou práci dělal a všechno fungovalo.

DĚTI DĚDICÍ

Po pádu komunismu musel otec odkoupit hmotný majetek firmy. „Když to táta odkupoval, dostal v podstatě šrot,“ říká Jan. Technologie, které byly v době zestátnění moderní, v průběhu let zchátraly, socialistický stát se o věci neuměl starat. „Bolševici taky zrušili koně, měli jsme krásný kočár, povozy. Ale to prostě bylo nevyužívané a ztrouchnivělo to.“ A Gabriela doplňuje: „Místo koní tahaly povozy traktory. Protože to byl ten jejich pokrok.“

V devadesátých letech se technika obnovila a podnik zase začal vypadat k světu. „Pětadvacet let jsme používali americký osmiválec. Krásné, šestimetrové auto. Dnes stojí v garáži a čeká na generální opravu,“ vysvětluje Jan a pokračuje: „Když mu končila technická, jedna rodina se zeptala, jestli by ho na pohřbu mohli mít, hodně to pro ně znamenalo. To auto tehdy stálo už asi rok a půl v garáži, počítali jsme s tím, že půjde do šrotu. Nicméně jsme ho celé odpoledne dávali do kupy. A v den, kdy mu končila technická, odjelo pohřeb. Rodina za to byla moc vděčná.“

Na přelomu tisíciletí potkala rodinu tragédie, když při nehodě zemřel otec. Sourozenci tak zdědili firmu, když jim bylo osm a deset let. Chod společnosti zajišťovala matka spolu s paní Černou, dlouholetou provozní. „Poté, co táta zemřel, paní Černá držela provoz a máma na to dohlížela. Když odešla paní Černá do důchodu, byla tu po ní mamka. Od té doby, co i ona odešla do penze, je to na nás,“ vypráví Gabriela.

Své mládí považují sourozenci za normální. „Naše dětství neprobíhalo tak, jak by si asi lidi mohli představovat u sourozenců, kteří v osmi a deseti letech zdědí pohřební službu. Vůbec se nás to netýkalo,“ doplňuje Jan s tím, že jim nikdo neříkal, že až dospějí, musí firmu provozovat. Jan pokračovat v rodinné živnosti chtěl. „Brácha to měl jasné. Ale já chtěla vidět, jak funguje svět. Vystudovala

jsem mezinárodní vztahy, byla jsem v Kosovu, v Ženevě. Pracovala jsem pro OSN, pro Ženevské centrum pro bezpečnostní politiku,“ vzpomíná Gabriela. Ve chvíli, kdy měla pocit, že toho viděla dost, rozhodla se pro rodnou zem. „Když se člověk vrátí do Česka ze zahraničí, teprve si uvědomí, jak moc fajn to tady je. Mám různé nápady a s bráchou se nám moc dobře spolupracuje, máme podobnou vizi. Což je vlastně štěstí.“ Jan příkvyje: „Mnoho lidí říká, že sourozenci by spolu neměli nikdy podnikat. Osobně neznám rodinu, kde by dva sourozenci měli nějakou společnost. Ale každý z nás umíme něco a dohromady to funguje. Já bych to sám dělat nechtěl.“ Gabriela dodává: „Kdybych měla řešit, které auto bude kdy kde, tak to v žádném případě. Já bych to vlastně taky sama nechtěla dělat.“

Práci mají sourozenci rozdělenou. Jan má na starost provoz, Gabriela kanceláře. „Jakým způsobem mluvíme s lidmi, co jim nabízíme, jak to u nás vypadá, to jsem všechno já. Jak přesně probíhá pohřeb, kam jezdíme, to všechno dělá Honza.“

Firma je sice malá, ale práce je dost. „Ve firmě je nás do desíti. Máme dvě kanceláře, máme kolegyně v kancelářích a kluky, kteří mají služby a jezdí s námi po pohřbech,“ vysvětluje Gabriela.

CO VLASTNĚ DĚLAJÍ?

Pohřební služba je schopna postarat se o vše, co souvisí s posledním rozloučením, včetně komunikace s úřady a obíhání matrik. „Jedna věc je spolupráce s rodinou, která za námi přijde, a druhá věc je péče o zemřelého. Pobavíme se o způsobu, kde a jak by se chtěli rozloučit. Důležité přitom je, aby pozůstalí věděli, že to můžou udělat podle svého,“ říká Gabriela a Jan dodává: „Je to pohřeb na klíč.“

Důvod, proč je zapotřebí pohřební službu angažovat, je nakládání se zemřelým: například přemísťování těla musí být prováděno schválenými vozidly. Na druhou stranu většinu úkonů, které plní pohřební služba, si rodina může zařídit sama. Například může vyrobit parte, domluvit faráře nebo řečníka, kostel nebo obřadní síň, květinovou výzdobu. Anebo, pokud se tím zabývat nechtějí, mohou vše nechat právě na pohřební službě. „Parte vytvoříme na počkání. Nedávno po nás chtěla rodina napsat smuteční proslov. Tak už to taky máme v nabídce,“ vysvětluje Gabriela.

Ve většině případů úmrtí v domácím prostředí rodina volá pohřební službu, aby si co nejdříve pro zesnulého přijela. Jsou ale tací, kdo se domlouvají na konkrétní čas následujícího dne, protože chtějí obvolat přátele a známé, faráře a v klidu se rozloučit, případně zemřelého ustrojit.

Mimochodem, bez ohledu na to, jestli je rakev otevřená, nebo zavřená, nebožtík nemusí na sobě mít rubáš ani formální oblečení. „Neexistuje pravidlo, že když člověk zemře, musí mít na sobě oblek. Jedna rodina nám donesla maskáče, jiná džíny a svetr,

protože dědeček nesnášel saka. Jde o to, jak oni to cítí,“ vypráví Jan. „My každému říkáme, ať přinesou to, co zemřelý měl rád, v čem se dobře cítil. Klidně tepláky.“

BOLŠEVÍK SMRTI TABUIZOVAL

Podle sourozenců se minulý režim snažil smrt a loučení se zemřelými tabuizovat, což šlo ruku v ruce s potlačováním víry a církvi. „Komunisti rušili ty krásné pohřby, průvody, bylo jich méně. A tak se lidé začali smrti stranit,“ říká Jan. „Lidé ve věku čtyřicet až šedesát často pohřeb nechtějí. Ale když je jim sedmdesát a víc, musí to být v kostele, zesnulý musí mít oblek a bude průvod. Pohřeb podle nich má být veliký,“ říká Gabriela s tím, že mladá generace zpochybňuje tradiční přístup a zastává názor, že si každý může udělat rozloučení se zemřelým členem rodiny po svém. „My tohle vítáme. Snažíme se, aby si každý udělal rozloučení, jaké chce. Důležité je, že se lidé ptají. Třeba na takové drobnosti, jako jestli rakev musí být černá. A já říkám, že nemusí. Dnes existují rakve, které vypadají jako graffiti,“ říká Jan. Libovolný je podle něj i výběr místa, není nutné, aby byl pohřeb v kostele nebo v obřadní síni.

Podle statistik je v Česku nejběžnějším způsobem pohřbu kremace, platí to asi v devadesáti procentech případů. V Praze a okolí je přibližně osmdesát procent pohřbů bez obřadu. „To je ovšem zkreslená informace, protože mnozí provádí nějaký obřad při uložení urny. My máme zkušenost, že skoro každý, kdo si objedná kremaci bez obřadu, jak se tomu říká, provede nějaké rozloučení třeba s farářem, s řečníkem z rodiny, s kytkami při ukládání urny na hřbitově, při rozprašení popela,“ vysvětluje Jan a Gabriela doplňuje, že takové statistiky hází na českou společnost mnohem negativnější obraz, než jaká je skutečnost.

Poměrně velký rozdíl v počtu pohřbů do země a kremací je mezi

VE FIRMĚ CHODÍ NA KURZY KRIZOVÉ INTERVENCE ZAMĚŘENÉ NA JEJICH OBOR.

Čechami a Moravou. Přesná čísla sice k dispozici nejsou, ale pohřby do země jsou na východě republiky poměrně časté. Pořád tam jsou ještě obce, kde se kremace skoro vůbec nedělají. „Nedávno jsem mluvil s kolegy z Rožnova. Ti mi říkali, že fungují patnáct let a že týden předtím měli vůbec první kremaci. Prý z toho tam byli všichni takoví překvapení,“ vzpomíná Jan.

Pohřeb není levná záležitost. „To nejdražší je nakládání se zemřelým člověkem – převozy, uchovávání, zpopelňování. A potom obřad. Ale pokud si lidé donesou vlastní kytky, sami si vynášejí rakev, zajistí si faráře a podobně, finanční nárůst za obřad není zas tak významný. Obřad může být třeba jen o nějakých třicet procent dražší než pouhé zpopelnění,“ říká Gabriela, ale dodává: „Vzhledem k tomu, že v Česku je nějakých osm set tisíc lidí v exekuci a mnoho jich musí žít od výplaty k výplatě, je to i tak velký zásah do rozpočtu. Takovým rodinám nabízíme splátky nebo se s nimi zkusíme domluvit, ať jsou v rámci možností v klidu.“

CENA POHŘBU

Ve srovnání s dobou minulou jsou prý dnes ceny pohřbů poměrně příznivé. Na základě faktury z roku 1948 si Sommerovi udělali propočtení, kolik v té době takový pohřeb stál. „Bavíme se o pohřbu, který byl v té době běžný. Vždycky se konal v kostele, vždycky byl průvod, vždycky to skončilo na hřbitově. Cena byla kolem osmi tisíc

korun v době, kdy výše postavený úředník bral kolem patnácti set. To je v porovnání s dneškem skutečně hodně,“ počítá Jan.

Úmrtí blízkého, byť může být očekávané a svým způsobem pro obě strany osvobozující, je vždy náročná událost. Nevhodné chování vůči pozůstalým může, ač nechtěně, posílit traumata spojená se smrtí. Zaměstnanci firmy proto absolvují kurzy krizové intervence zaměřené na jejich obor, kdy se učí, jakým způsobem s dotčeným mluvit tak, aby se mu nepřitížilo.

„Třeba lidé řeknou, že to je normální, že to časem přebolí. Je to sice pravda, ale když to takhle pozůstalému řeknete, znevažujete jeho aktuální zkušenost. Mnohem lepší je mlčet a poslouchat. Nebo se ptát, jak se cítí, jak to zvládá, popřípadě nabídnout praktickou pomoc,“ vysvětluje Gabriela. Základy krizové intervence by doporučila absolvovat každému, nejen psychologům.

Jan má na základě zkušeností své metody: „Když je to u nás na Říčansku a já ty lidi znám, tak třeba vím, že zesnulý měl rád nějaké pití. Tak řeknu dejte si na tatínka to, co měl rád. Budte teď s ním a nic jiného neřešte. Klidně vypijte všechno, co tady tatínek měl. Přitom je to taková maličkost. Ale je to lepší než říkat, že to přejde. Protože ono to jen tak nepřejde.“

Loučení se se zesnulým nebývá jednoduché. Podle Sommerových lidem může pomoci dát zemřelému do rakve věci, které pro ně mají význam. „Pokud měl dědeček plyšáka od vnoučete, které měl rád, ať mu ho to dítě dá do rakve. Nebo ho může dát nám a my to uděláme. Je hezké, když rodina napíše zemřelému dopis, který mohou vložit do rakve,“ říká Jan. „Každý potřebuje něco jiného, protože každý člověk a každá rodina je jiná. My se snažíme podpořit lidi v tom, že poslední rozloučení je tady pro ně a že jej můžou udělat tak, jak to cítí,“ doplňuje Gabriela. ●